

Joanna Błazyńska

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Zarządzania, Katedra
Rachunkowości

joanna.blazynska@ue.poznan.pl

ATRYBUTY JAKOŚCIOWE WSPÓŁCZESNYCH SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH

Streszczenie: Sprawozdawczość finansowa nie ma charakteru statycznego, ale zmienia się wraz z oczekiwaniami użytkowników informacji generowanych przez rachunkowość. Celem artykułu jest wskazanie atrybutów współczesnych sprawozdań finansowych. W artykule wykazano, jak sprawozdania finansowe wpisują się we współczesne raportowanie biznesowe i jakie czynniki mają wpływ na kształtowanie się tych raportów. Analiza atrybutów jakościowych sprawozdań finansowych została przeprowadzona zgodnie z Załoženiami koncepcyjnymi sprawozdawczości finansowej oraz na podstawie wyników badań naukowych w tym zakresie.

Słowa kluczowe: sprawozdawczość finansowa, sprawozdania finansowe, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw, zrównoważony rozwój, zintegrowane raportowanie, jakość informacji.

Klasyfikacja JEL: M40, M41.

QUALITATIVE ATTRIBUTES OF CONTEMPORARY FINANCIAL STATEMENTS

Abstract: Financial reporting is not static in nature: it changes along with the expectations of the users of the information generated by the accounting system. The aim of this paper is to identify the attributes of contemporary financial statements. The article shows the place of financial statements in contemporary business reporting as well as the factors which affect the form of such reports. An analysis of the qualitative attributes of financial statements has been performed on the basis of the Framework for Financial Reporting as well as the findings of scientific research in this field.

Keywords: financial reporting, financial statements, corporate social responsibility, sustainable development, integrated reporting, quality of information.

Wstęp

Rosnąca konkurencja na rynkach kapitałowych w dostępie do kapitału, wzrastająca odpowiedzialność społeczna za wykorzystanie zasobów naturalnych i oczekiwania użytkowników raportów biznesowych wymagają wprowadzania ciągłych zmian w raportowaniu o sytuacji bieżącej jednostek gospodarczych i perspektywach ich rozwoju. Pojawiają się nowe rozwiązania techniczne pozwalające na zwiększenie efektywności komunikacji jednostek sprawozdawczych z adresatami raportów finansowych. W wielu obszarach jednostki gospodarcze autonomicznie podejmują decyzje o formie i treści publikowanych informacji odbiorcom zewnętrznym. Z punktu widzenia odbiorców, użyteczność informacji wymaga zachowania określonych cech jakościowych.

Celem artykułu jest wskazanie atrybutów współczesnych sprawozdań finansowych. Przedstawiono sprawozdawczość finansową jako narzędzie komunikacji i określono, jak współczesne sprawozdania finansowe wpisują się w sprawozdawczość finansową. Omówiono również inne formy sprawozdawczości składające się na raportowanie jednostek gospodarczych. Analizę atrybutów jakościowych oparto na Założeniach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej i wykorzystano wyniki badań naukowych w tym zakresie. W artykule zastosowano metodę analizy opisowej, porównawczej i wnioskowania dedukcyjnego.

1. Sprawozdawczość finansowa jako narzędzie komunikacji

Jednostki gospodarcze prowadzą działalność w dynamicznie zmieniających się warunkach. W ramach badań Business Reporting Research Project, Amerykańska Rada Standardów Rachunowości Finansowej (FASB – Financial Accounting Standards Board) wskazała czynniki, które mają wpływ na kształtowanie raportów biznesowych. Zaliczono do nich, czynniki [Improving Business Reporting: Insights into Enhancing, Voluntary Disclosures 2001]:

- ekonomiczne (globalizacja, demokratyzacja prawa własności, konkurencja, koncentracja na gromadzeniu bogactwa, wzrost znaczenia aktywów niematerialnych),

- czynniki technologiczne (rewolucja komputerowa, internet),
- czynniki społeczne (spadek zaufania między innymi do raportów finansowych, problemy z przetwarzaniem nadmiaru informacji, wzrost wymagań w zakresie respektowania prawa pracowników, wyborców, akcjonariuszy, przyspieszenie tempa zmian, presja uwzględniania społecznych aspektów działalności jednostek gospodarczych),
- czynniki rządowe i polityczne (filozoficzne zmiany – najlepszym regulatorem jest konkurencja, respektowanie praw człowieka).

Wskazane czynniki wpływają na modele biznesowe, metody i formy komunikacji. Modele biznesowe to „opis tego, jak dany przedsiębiorca poprzez swoją działalność wytwarza zamierzoną wartość dodaną, na przykład ekonomiczną lub społeczną” [Modele biznesowe w Internecie 2012, s. 11]. Natomiast komunikację można uznać za skuteczną wtedy, gdy odbiorca zrozumie przekaz zgodnie z intencją nadawcy. Jak stwierdziła E. Walińska [2007, s. 333], co jakiś czas ma miejsce „przedefiniowanie modelu sprawozdawczości finansowej, zmienia się jego struktura i zakres, bo zmieniają się potrzeby informacyjne użytkowników informacji generowanych przez rachunkowość”. Sprawozdawczość finansowa nie ma zatem charakteru statycznego. Nasuwają się więc następujące pytania: Jak na dzień dzisiejszy sprawozdania finansowe wpisują się w sprawozdawczość finansową, jaki jest ich cel i do kogo są kierowane?

W MSSF (International Financial Reporting Standard) mowa jest o: sprawozdawczości finansowej ogólnego przeznaczenia (*general purpose financial reporting*), sprawozdaniach finansowych ogólnego przeznaczenia (*financial statements*) i raportach finansowych ogólnego przeznaczenia (*financial reports*)¹. Sprawozdawczość finansowa ogólnego przeznaczenia obejmuje sprawozdania finansowe ogólnego przeznaczenia i inne formy sprawozdawczości finansowej [MSSF 2010a, Przedmowa do MSSF § 7]. Zgodnie z MSSF, podobnie jak wcześniej w SFAC 1 (Statement of Financial Accounting Concepts No. 1) [SFAC 1 1978], określono, że zakres sprawozdawczości finansowej jest szerszy niż sprawozdań finansowych i odnosi się również do informacji przedstawianych „poza sprawozdaniem finansowym, które pomagają w interpretacji wszystkich innych części sprawozdań finansowych lub poprawiają zdolność użytkowników do podejmowania skutecznych decyzji gospodarczych” [MSSF 2011a, Przedmowa do MSSF § 7]. Definicję innych form sprawozdawczości finansowej spełnia Praktyczne stanowisko: Komentarz zarządu – założenia dotyczące prezentacji (Practice Statement:Management

¹ Pojęcia sprawozdawczość finansowa ogólnego przeznaczenia, sprawozdania finansowe ogólnego przeznaczenia, raport finansowy ogólnego przeznaczenia odnoszą się odpowiednio do sprawozdawczości finansowej, sprawozdań finansowych i raportów finansowych.

Commentary – a framework for presentation), którego idea sporządzania zostanie przedstawiono w punkcie 2. Z kolei raporty finansowe obejmują nie tylko sprawozdania finansowe, ale również inne informacje publikowane przez jednostki gospodarcze o ich zasobach ekonomicznych, roszczeniach i strategii, odnoszące się do ich obecnej i przyszłej sytuacji.

Celem sprawozdawczości finansowej, a zatem również sprawozdań finansowych, jest dostarczanie obecnym i potencjalnym użytkownikom tych sprawozdań użytecznych informacji finansowych do podejmowania decyzji gospodarczych. Sprawozdania ogólnego przeznaczenia są skierowane do tych użytkowników, którzy nie mogą domagać się od jednostek sprawozdawczych² raportów indywidualnie dostosowanych. Za adresatów sprawozdań finansowych uznano obecnych i potencjalnych inwestorów, pożyczkodawców i innych wierzycieli. Trudno nie dostrzec dysonansu między założeniem ogólnego przeznaczenia sprawozdań finansowych a zawężeniem interesariuszy do ściśle określonego grona odbiorców. Teoria interesariuszy przedstawiona przez R.E. Freemana w *Strategic Management. A Stakeholders Approach* w 1984 r. zakłada, że współczesne podejście do zarządzania jednostkami gospodarczymi wymaga uwzględniania interesów jak największej grupy odbiorców [Freemam 1994, 2010]. Na sukces w biznesie istotny wpływ ma tworzenie trwałych relacji z szeroko rozumianym otoczeniem jednostki gospodarczej, a uznanie za jej cel maksymalizację zysków należy uznać za podejście niesprawdzające się w praktyce. Teoria ta odnosi się zarówno do podejścia normatywnego (jakie powinno być podejście kierownictwa do interesariuszy), jak i deskryptywnego (jakie jest podejście kierownictwa do interesariuszy).

Dlaczego do grona głównych użytkowników sprawozdań finansowych zaliczono inwestorów, pożyczkodawców i innych wierzycieli? Przy opracowywaniu Założeń koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej z 2010 r. przytoczono następujące argumenty [MSSF 2010b, ZK § UW1.16]:

- obecni i potencjalni inwestorzy, pożyczkodawcy i inni wierzyciele „mają najbardziej kluczowe i pilne potrzeby otrzymywania informacji w raportach finansowych”;
- MSSF koncentrują się na potrzebach uczestników rynków kapitałowych;
- informacje, które zaspokajają potrzeby głównych użytkowników będą prawdopodobnie zaspokajać też potrzeby innych użytkowników.

² Jednostką sprawozdawczą jest jednostka, której sprawozdania finansowe są traktowane przez użytkowników tych sprawozdań jako użyteczne źródło informacji przy podejmowaniu decyzji o alokacji zasobów. Jednostką sprawozdawczą może być zarówno pojedyncza jednostka, jak i grupa składająca się z jednostki dominującej oraz jej jednostek zależnych [MSSF 2007, MSSF 3, Załącznik A].

Argumenty te można dość łatwo podważyć, ustalając w szczególności, czy i w jakim stopniu bieżące decyzje gospodarcze główni użytkownicy podejmują w oparciu na sprawozdaniach finansowych, czy sami dokonują analizy sprawozdań finansowych, czy w czasach globalizacji i zaawansowanej technologii nie nadszedł czas na personalizację raportów finansowych? Rozmiary artykułu nie pozwalają na kompleksowe ustosunkowanie się do postawionych pytań, ale w ramach dalszych rozważań podjęto próbę odpowiedzi na niektóre z nich.

2. Sprawozdania finansowe a inne formy sprawozdawczości

AICPA (American Institute of Certified Public Accountants), badając potrzeby informacyjne użytkowników sprawozdań finansowych, określił pięć podstawowych grup informacji niezbędnych w procesie decyzyjnym [Improving Business Reporting: A Customer Focus 1994]:

- informacje finansowe i niefinansowe,
- przeprowadzoną przez zarząd analizę informacji finansowych i niefinansowych,
- informacje prospektywne,
- informacje o zarządzie i akcjonariuszach,
- informacje o otoczeniu jednostki gospodarczej.

Podejmowanie decyzji inwestycyjnych wymaga wiedzy o sytuacji bieżącej i przyszłej jednostek gospodarczych, a proces decyzyjny musi opierać się nie tylko na informacjach finansowych, ale również niefinansowych. W grudniu 2010 r. IASB (International Accounting Standards Board) wydała założenia dotyczące Komentarza zarządu, który powinien odnosić się do takich obszarów działalności jednostki gospodarczej, jak: charakter działalności, cel i strategię, zasoby, ryzyko i powiązania, wyniki i perspektywy, mierniki i wskaźniki. Zdaniem IASB, obszary te stanowią elementy oceny potrzeb głównych użytkowników. Celem Komentarza zarządu jest dostarczenie użytkownikom sprawozdań finansowych zintegrowanych informacji, które powinny tworzyć kontekst dla powiązanych z nim sprawozdań finansowych [MSSF 2011b, Komentarz zarządu § 9]. Komentarz zarządu jest raportem opisowym, współtowarzyszącym sprawozdaniom finansowym. Jego zadaniem jest poszerzenie i uzupełnienie sprawozdania finansowego, a nie powielanie zawartych w nim treści. Opracowując Komentarz zarządu, IASB zebrała i uporządkowała doświadczenia jednostek gospodarczych w trym zakresie, stąd też nie jest to „nowy” raport. O komentarzu zarządu pod nazwą „Sprawozdanie z działalności” mowa jest w czwartej dyrektywie UE z 1978. W art. 46 stwierdzono, że

roczne sprawozdanie z działalności powinno zawierać co najmniej „rzetelną ocenę rozwoju i wyników spółki oraz jej sytuacji wraz z opisem najważniejszego ryzyka i niepewności, w obliczu których się znajduje” [Czwarta dyrektywa 1978]. UE, dążąc do poprawy efektywności rynków kapitałowych i ochrony inwestorów, podejmuje działania w celu zwiększenia użyteczności sprawozdawczości finansowej. W dyrektywie 2003/51/WE uznano Sprawozdanie z działalności za istotny element sprawozdawczości finansowej. Podkreślono w niej, że obok aspektów finansowych sprawozdanie to powinno uwzględniać kwestie środowiskowe i społeczne w zakresie, w jakim mają one wpływ na wyniki i sytuację jednostek gospodarczych [Dyrektywa 2003, pkt 9]. Dyrektywą 2006/46/WE zobligowano spółki, których papiery dopuszczono do obrotu na rynku regulowanym do sporządzania w ramach Sprawozdania finansowego oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego [Dyrektywa 2006]. Z kolei w kwietniu 2014 r. przyjęto stanowisko Parlamentu Europejskiego, aby w ramach nowej dyrektywy zobowiązać duże jednostki interesu publicznego do ujmowania w Sprawozdaniu z działalności sprawozdania niefinansowego, obejmującego kwestie środowiskowe, społeczne, pracownicze, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji i łapownictwu [Stanowisko PE z 15 kwietnia 2014]. W Polsce podstawy prawne dotyczące Sprawozdania z działalności określone są w ustawie o rachunkowości [Ustawa o rachunkowości z 1994, art. 49] oraz w Rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywania przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacjiom wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim [Rozporządzenie MF z 19 lutego 2009]. W rozporządzeniu tym omawiane sprawozdanie nazywa się Sprawozdaniem z działalności emitenta.

Nasuwa się pytanie: Jak rekomendacje IASB zawarte w Komentarzu zarządu przekładają się na rozwiązania w praktyce? Odpowiedź na to pytanie wykracza poza zakres niniejszego artykułu, stąd odsyłam do wyników badań opublikowanych przez G. Mertensa, S. Meliefste i J. Blija [2011]. Przeprowadzili oni analizę praktyk raportowania na temat strategii jednostek gospodarczych oraz analizy finansowej, na próbie badawczej obejmującej 72 spółki notowane na giełdzie Euronex Amsterdam. Nadmienię jedynie, że zauważalna jest duża swoboda zarządów w prezentacji informacji określonych w Komentarzu zarządu.

Omówiony Komentarz zarządu (dalej nazywany Sprawozdaniem z działalności) wpisuje się w filozofię społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (*corporate social responsibility* – CSR), którą można uchwycić w stwierdzeniu: odpowiedzialność przedsiębiorstw za ich wpływ na społeczeństwo [Komisja

Europejska 2010]. Europejska społeczna gospodarka rynkowa powinna opierać się na rozwoju inteligentnym (gospodarka oparta na wiedzy i innowacji), zrównoważonym (efektywne wykorzystanie zasobów, wspieranie gospodarki przyjaznej środowisku), sprzyjającym włączeniu społecznemu (wspieranie gospodarki zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną). Jednostki gospodarcze na poziomie planowania strategii powinny uwzględniać interesy społeczne. Rachunkowość społecznej odpowiedzialności dąży do pomiaru majątku, źródeł finansowania jednostek gospodarczych, osiągniętych przez nie wyników i efektywności wykorzystania posiadanego majątku, z uwzględnieniem skutków ekonomicznych, społecznych i środowiskowych. Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw jest odpowiedzią jednostek gospodarczych na wyzwania zrównoważonego rozwoju. Celem zrównoważonego rozwoju jest „zaspokojenie potrzeb obecnego pokolenia bez pozbawienia możliwości przyszłych pokoleń do zaspokojenia ich potrzeb” [RG 2000] Problemem o charakterze globalnym jest raportowanie zrównoważonego rozwoju. Poszczególne jednostki gospodarcze, w celu poprawy komunikacji z interesariuszami publikują raporty CSR czy też raporty zrównoważonego rozwoju. Nie są one jednak zestandaryzowane, czego konsekwencją jest zróżnicowany zakres prezentowanych informacji. Biorąc pod uwagę postęp technologiczny, można postawić tezę, że przyszłość komunikacji między jednostkami sprawozdawczymi a interesariuszami należy do zintegrowanego raportowania. Jak zostanie wykazane w następnym punkcie artykułu, idea sporządzania raportu, który w sposób zwięzły odnosi się do charakterystyki jednostki gospodarczej i jej otoczenia zewnętrznego, ładu korporacyjnego, modelu biznesowego, zagrożeń i szans, strategii i alokacji zasobów, dokonań, prognoz i przyjętych zasad ujawnień w raporcie, spotyka się z dużym zainteresowaniem inwestorów i nieco mniejszym entuzjazmem jednostek sprawozdawczych. Zintegrowane raportowanie jest wyzwaniem przyszłości, ale wymaga podjęcia jeszcze wielu działań, aby uznać to narzędzie za użyteczne (taksonomie, standaryzacja informacji itp.)

3. Atrybuty jakości informacji finansowych – teoria a praktyka

Jakość, będąc pojęciem wielowymiarowym, może być bezwzględna (wrodzona doskonałość), odnosić się do: produktów (sprecyzowane atrybuty), wytwarzania (specyfika projektu), użytkowników (subiektywna ocena użyteczności), wartości (stopień doskonałości). Oceniać pod kątem jakości można również informacje, przy czym katalog atrybutów jakości informacji jest

szeroki. Przykładowo, można mówić o: aktualności, bezbłędności, dokładności, dostępności, istotności, jednoznaczności, kompletności, neutralności, porównywalności, przydatności, przystawalności, relewantności, spójności, sprawdzalności, terminowości, wiarygodności i zrozumiałości informacji.

Moim zdaniem, próba określenia atrybutów jakości informacji finansowych, wymaga odwołania się do koncepcji infologicznej, w której informacja jest treścią komunikatu, a pragmatycznym aspektem informacji jest relacja: komunikat – odbiorca – kontekst. Stąd też bez względu na rodzaj informacji należy rozpatrywać je z punktu widzenia konkretnego odbiorcy lub grupy odbiorców.

W myśl Założeń koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej sprawozdania finansowe powinny obejmować zbiór informacji finansowych o określonych cechach jakościowych, które powiązane są z celem sprawozdawczości finansowej. Informacje finansowe mają być dla użytkowników sprawozdań finansowych użyteczne w procesie podejmowania decyzji gospodarczych. Użyteczna informacja została określona w złożeniach koncepcyjnych przez wskazanie fundamentalnych i wzbogacający cech jakościowych. Wzajemnie uzupełniającymi, fundamentalnymi cechami jakościowymi są przydatność i wierna prezentacja. Przydatność informacji finansowych może zostać zwiększona, jeżeli wystąpią cechy wzbogacające, tzn. są porównywalne, sprawdzalne, terminowe i zrozumiałe. Natomiast wiernie prezentowana informacja to informacja przedstawiona kompletnie, neutralnie i niezawierająca błędów. Założenia koncepcyjne dość szczegółowo odnoszą się do poszczególnych cech jakościowych, stąd ich opis w niniejszym artykule zostanie pominięty.

Uważam, że przyjęty układ cech jakościowych można określić jako zachowawczy i konserwatywny, czego przykładem jest ujęcie terminowości jedynie jako cechy wzbogacającej. Atrybuty jakościowe sprawozdań finansowych w ujęciu praktycznym pokazują badania naukowe prowadzone w tym zakresie.

Zdaniem G. Świdorskiej [2007, s. 321], sprawozdawczość „staje się coraz mniej użyteczna, ponieważ nie jest w stanie sprostać dynamicznie zmieniającym się warunkom działania przedsiębiorstw i rosnącym wymaganiom inwestorów”. Interesujące wyniki z zakresu zbierania i wykorzystania informacji przeprowadzili M.S. Feldman i J.G. March [1981, s. 178]. Stwierdzili oni między innymi, że:

- wiele informacji udostępnianych w odpowiedzi na oczekiwania odbiorcy nie zostaje wykorzystanych do podjęcia decyzji;
- informacje są często pozyskiwane i analizowane w celu uzasadnienia (potwierdzenia) już podjętej decyzji;
- odbiorcy zawsze oczekują większej liczby informacji, niż uzyskują.

W 2013 ACCA (Association of Chartered Certified Accountant) przeprowadziła w Wielkiej Brytanii i Irlandii badania dotyczące:

- zmian w otoczeniu inwestorów i pojawiających się problemów w związku z globalnym kryzysem finansowym;
- rodzaju informacji, jakich potrzebują inwestorzy do podejmowania decyzji;
- raportowania w czasie rzeczywistym oraz ustalenia, jak jednostki gospodarcze reagują na wezwania do coraz szybszego ujawniania pewnych informacji;
- przygotowania jednostek gospodarczych do raportowania działań w celu odzwierciedlenia zmieniających się potrzeb inwestorów i tego, co to oznacza dla rynków finansowych.

Analizując wyniki badań na próbie 300 respondentów [Accountants for business 2014a], stwierdzono, że kryzys finansowy wpłynął niekorzystnie na zaufanie inwestorów do informacji prezentowanych przez jednostki gospodarcze. 2/3 inwestorów stwierdziło, że przywiązują większą wagę do innych informacji niż tradycyjna sprawozdawczość finansowa. Sprawozdania finansowe są nadal wskazywane jako cenne źródło podejmowania decyzji inwestycyjnych, ale równocześnie 45% respondentów stwierdziło, że sprawozdania finansowe nie są użytecznym narzędziem podejmowania decyzji długookresowych. Wyciągnięto z tego wniosek, że raporty finansowe nie są dostosowywane dla inwestorów tak, jak powinny. Zdaniem 75% badanych, raporty kwartalne mogą być pomocne w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych, ale równocześnie połowa z nich stwierdziła, że w zasadzie można odstąpić od ich sporządzania. Inwestorzy cenią aktualność prezentowanych informacji, ale priorytetem jest ich wiarygodność. 90% respondentów uznało za cenne połączenie informacji finansowych i niefinansowych w ramach zintegrowanej sprawozdawczości. Za główną korzyść przyjęcia tego modelu sprawozdawczości uznano lepsze zrozumienie długoterminowych celów jednostek gospodarczych. Warto również zaznaczyć, że inwestorzy uważają raportowanie finansowe za zbyt złożone, a nowe inicjatywy związane z prezentacją informacji finansowych i niefinansowych nie powinny prowadzić do zwiększania objętości raportów, ale poprawy ich czytelności i spójności.

Dzisiaj technologia umożliwia przesyłanie i aktualizację informacji w czasie rzeczywistym. Zasadne jest zatem pytanie, jak inwestorzy i jednostki gospodarcze zapatrują się na postulaty przyspieszenia raportowania. Między sporządzeniem raportu rocznego a jego publikacją upływa zazwyczaj kilkanaście tygodni. 51% inwestorów stwierdziło, że są zadowoleni z aktualności informacji o jednostkach gospodarczych [Accountants for business 2014b]. Istotne dla interpretacji zaprezentowanych wyników było ustalenie, co respondenci rozumieją pod pojęciem raportowania w czasie rzeczywistym.

49% z nich uznało, że informacje powinny być aktualizowane w ciągu minuty, pozostali, że od godziny do jednego dnia. Informacje w czasie rzeczywistym są pożądane zwłaszcza w takich obszarach, jak: przepływy pieniężne, zobowiązania, należności, rentowność. 70% respondentów stwierdziło, że jednostki gospodarcze raportujące w czasie rzeczywistym mają przewagę konkurencyjną na rynku inwestycyjnym i są lepiej zarządzane. Kolejną kwestią poruszoną w badaniach było ustalenie, jak jednostki gospodarcze odnoszą się do przyspieszenia raportowania wewnętrznego i zewnętrznego. Ustalono, że jednostki gospodarcze pierwszeństwo przyznają skróceniu raportowania wewnętrznego. Niemniej 60% badanych jednostek zadeklarowało podjęcie w ostatnim czasie kroków zmierzających do przyspieszenia publikowania raportów finansowych, na przykład w drodze inwestycji w infrastrukturę przetwarzania danych, czy też w kadrę obsługującą proces raportowania. Działania podejmują zwłaszcza te jednostki gospodarcze, które mają większy odsetek krótkoterminowych inwestorów.

W badaniach ACCA [Accountants for business 2014b] poruszono również kwestie zintegrowanego raportowania, którego celem jest zapewnienie spójnego, całościowego obrazu jednostek gospodarczych i połączenie w całość różnych aspektów sprawozdawczości. W ramach próby badawczej 5% respondentów zadeklarowało, że publikuje zintegrowane raporty, 38% podejmuje aktywne działania w tym kierunku, 48% czeka z podjęciem decyzji, a 9% nie zamierza sporządzać zintegrowanych raportów, dopóki nie będą one obligatoryjne.

Na zakończenie warto odnieść się do obaw zgłaszanych przez praktyków w związku z ideą raportowania sytuacji jednostek gospodarczych w czasie rzeczywistym. Po pierwsze, w przeprowadzonych badaniach [Accountants for business 2014b] wskazano na obiekcje kierownictwa jednostek gospodarczych i audytorów. Jakość informacji zależy od wielu czynników: infrastruktury, zarządzania, technologii, umiejętności zbierania, standaryzacji i agregacji danych. Skracanie czasu raportowania nie może odbyć się kosztem jakości udostępnianych użytkownikom informacji. Po drugie, jak potwierdzają to badania naukowe [Krehmeyer, Orsagh i Schacht 2006], zwiększenie częstotliwości publikowania przez jednostki gospodarcze raportów może przyczynić się do krótkowzroczności inwestorów i większej zmienności na rynkach kapitałowych.

Zakończenie

Świat biznesu nie odpoczywa, ale przez 7 dni w tygodniu, 24 godziny na dobę przetwarza informacje. Sprawozdawczość finansowa, pełniąc funkcję użytkową, musi dostosować się do oczekiwań użytkowników tych sprawozdań.

Czas, w którym sprawozdania finansowe były podstawowym, a czasem wręcz jedynym źródłem informacji o jednostkach gospodarczych dawno minął. Na bieżącą i przyszłą sytuację jednostek gospodarczych wpływają różnicowane czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, stąd nie jest możliwe podejmowanie racjonalnych decyzji bez kompleksowej oceny sytuacji jednostki.

Jak wykazano w artykule, sprawozdania finansowe nadal są cenionym źródłem informacji finansowych o jednostkach gospodarczych, ale podejmowanie decyzji zwłaszcza o charakterze długoterminowym, wymaga dodatkowych informacji, często o charakterze niefinansowym. Pozytywnie należy ocenić ideę sporządzania Sprawozdania z działalności, jako raportu, który ma dostarczać zintegrowanych informacji stanowiących kontekst dla interpretacji sprawozdań finansowych. Należy podkreślić, że użytkownicy sprawozdań oczekują przyspieszenia publikowania raportów finansowych, ale priorytetową dla nich cechą jakościową jest wiarygodność publikowanych raportów. Obok raportów finansowych w ramach sprawozdawczości finansowej, jednostki gospodarcze publikują również inne raporty o charakterze biznesowym. Użytkownicy tych raportów postulują ich uproszczenie i uporządkowanie tak, aby prezentowane informacje były spójne, porównywalne, wzajemnie się uzupełniające, bez powielania tych samych informacji. Stąd tak duże zainteresowanie wśród inwestorów i innych użytkowników sprawozdań zintegrowanym raportowaniem. Biorąc pod uwagę przedstawione w artykule wyniki badań, jednostki gospodarcze powoli wdrażają ten nowy model raportowania.

Należy podkreślić, że chociaż podejmowane są próby opracowywania różnych klasyfikacji atrybutów jakościowych sprawozdań finansowych, każdorazowe określenie jakości informacji finansowych wymaga odwołania się do relacji: komunikat – odbiorca – kontekst.

Bibliografia

- Accountants for business, 2014a, Understanding investors: directions for corporate reporting, The Association of Chartered Certified Accountants, June.
- Accountants for business 2014b, Understanding investors: the changing corporate perspective, The Association of Chartered Certified Accountants, February.
- Czwarta dyrektywa 1978, Czwarta dyrektywa Rady z dnia 25 lipca 1978 r. wydana na podstawie art. 54 ust. 3, lit. g) Traktatu w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, 78/660/EWG, Dz.U., L 222 z 14.8.1978, s. 11.
- Dyrektywa 2003, Dyrektywa 2003/51/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2003 r. zmieniająca dyrektywy 78/660/EWG, 83/349/EWG i 91/674/

- EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, banków i innych instytucji finansowych oraz zakładów ubezpieczeń, Dz.U., L 178/16 z 17.07.2003, s. 273.
- Dyrektywa 2006, Dyrektywa 2006/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. zmieniająca dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, 83/349/EWG w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych, 86/635/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań banków i innych instytucji finansowych oraz 92/674/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń Dz.U., L 224 z dnia 16.08.2006.
- Freeman, R.E., 1994, *The Politics of Stakeholder Theory: some Future Directions*, Business Ethics Quarterly, vol. 4, no. 4, s. 409–421.
- Freeman, R.E., 2010, *Strategic Management. A Stakeholders Approach*, Cambridge University Press.
- Feldman, M.S., March, J.G., 1981, *Information in Organizations as Signal and Symbol*, Administrative Science Quarterly, vol. 26, no. 2, s. 171–186.
- Improving Business Reporting: A Customer Focus, 1994, New York, American Institute of Certified Public Accountants.
- Improving Business Reporting: Insights into Enhancing, Voluntary Disclosures, 2001, Steering Committee Report, Business Reporting Research Project, Financial Accounting Standards Board.
- Krehmeyer, D., Orsagh, M., Schacht, K., 2006, *Breaking the Short-Term Cycle*, CFA Institute.
- Komisja Europejska 2010, Komunikat Komisji EUROPA 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Kom (2010) 2020 wersja ostateczna, Bruksela, 3.03. 2010.
- Mertens, G., Meliefste, S., Blij, I., 2011, *Transparency of Management Commentary, An Empirical Study of Annual Reports Concerning Economic Analysis and Strategy Related Information Based on IFRS Statement: Management Commentary*, The Netherlands Institute of Chartered Accountants.
- Modele biznesowe w Internecie, 2012, Rozwój przedsiębiorczości internetowej w Polsce a polityka regulacyjna, Raport opracowany w ramach warsztatów Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, kwiecień–czerwiec.
- MSSF 2011a, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, International Accounting Standards Board, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, cz. A, Warszawa.
- MSSF 2011b, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, International Accounting Standards Board, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, cz. B, Warszawa.
- RG 2000, Global Reporting Initiative, <https://www.globalreporting.org/resource-library/Polish-G3-Reporting-Guidelines.pdf> [dostęp: 13.02.2013].
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r., w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywania przez emitentów papierów wartościowych

- oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, Dz.U. z 2009, nr 33, poz. 259.
- SFAC 1 1978, Statement of financial accounting concepts no. 1: Objectives of financial reporting by business enterprises, Financial Accounting Standards Board, Stamford.
- Stanowisko PE z 15 kwietnia 2014, Stanowisko Parlamentu Europejskiego przyjęte w pierwszym czytaniu w dniu 15 kwietnia 2014 r. w celu przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/.../UE zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, P7_TC1-COD(2013)0110.
- Świdarska, G., 2007, *Wyzwania dla ekspertów rachunkowości wobec nowych koncepcji raportowania*, w: Cebrowska, T., Kowalik, A., Stępień, R. (red.), *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Centralny Ośrodek Szkolenia Zawodowego, Warszawa, s. 321–332.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2002 r., nr 76, poz. 694, ze zm.
- Walińska, E., 2007, *Sprawozdawczość finansowa XXI wieku – bez granic?*, w: Cebrowska, T., Kowalik, A., Stępień, R. (red.), *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Centralny Ośrodek Szkolenia Zawodowego, Warszawa, s. 333–348.